

לאחר הסיבוב הראשון עם צבאות-ערב הסדירים

של הארצות הערביות הצריך לא רק את סיגולם של לוחמי השורה לאויב החדש ולתנאים החדשים — ואת סיגול אורח פעולתנו להרכב הלוחמים שלנו — אלא גם הסתגלות מרחיקת-לכת מצד הפיקוד שלנו לטיב תפקידיו החדשים. ההיקף האופרטיבי, שלא היה כמותו בנסיגוננו בעבר, והדרישות המוגברות שהוצגו עתה לטיב עבודת המטות — חייבו ומחייבים מאמץ מכסימאלי מצד מפקדים גבוהים ובינוניים ללימוד הבעיות, לרכישת הידיעה ולקניית השגרה הצבאית הנכונה, שתהלוך את הרמה הטכנית והאירגונית הגבוהה אשר בלעדיה לא יוכל צבאנו למלא את משימותיו הנוכחיות. כוחותינו עברו גם עברו את הדרך של עליה ממפקד-כיתה טוב למפקד-מחלקה טוב. השכבה המטופחת של המפקדים הנמוכים האלה העלתה את הסגל של מפקדי פלוגות אשר יוכלו לתפקידים. אולם מעתה צו מוחלט הוא — מאמץ אינטנסיבי של לימוד, השתלמות ומחשבה עצמית, כדי שיושלם גם הרבד ההכרחי של מפקדי הגדודים, סגניהם ואנשי-המטות. שילוב הפעולות ותיאומן בין חיל-הרגלים לנשק-המסייע על סוגיו השונים, ולבין שירותיו החיוניים של צבא מפותח, הנהו תורה הצריכה עיון וסיגול — ובלעדיה אי אפשר לנו. ההתקדמות שהושגה באלה, בזמן כה קצר, מבטיחה לא מעט; אך היא מחייבת המשך נמרץ.

צבאנו כולו, מן הטוראי ועד למפקדי יחידות וחטיבות למד ויוסיף ללמוד. בזאת, ביכולתו ללמוד ולנתח, בגמישותו הרוחנית — אחד מעיקרי כוחנו ויתרונותינו על אויבנו.

5. בימים עברו היה תפקידנו — הגנה על נקודות. משעברנו למעשי-התנופה, התבטאו אלה לרוב בפשיטה. במהלך חדשי חורף 1947-48 החל להופיע בקרבנו המושג של „כיבוש“ מקר מות — אך כמעט תמיד היה זה מלווה בנסיגתם המידית-כמעט, שהובאה בחשבון מראש. ואלו, מחודש אפריל-מרס, החל החזיון של כיבוש-קבע. ומאמצע מאי, במאבק-קרב עם צבאות מאורגנים, החלה מתייצבת לפנינו לעתים תכופות יותר ויותר המשימה של החזקת שטח כבוש מול התקפות-נגד אויבות — ויהיה זה כפר ערבי, משלט טופוגרפי או סתם מאחז-שדה

1. בחדשי אפריל-מאי הצטרפו השגיהם המקוריים והאיווריים של כוחות ה„הגנה“ והביאו לידי שינוי במעמדה האובייקטיבי הן בשטחי ארץ-ישראל הפנימיים והן על גבולות החוץ. משימותיה נעשו — במציאות, ולא רק ברעיון — משימות הגנה ארצית. וארגון-ההגנה הפך צבא ארצי, עוד בטרם הוכרו תגיות על כך. מתמורה זאת נבעו שינויי-מבנה, תפקידים חדשים ובעיות חדשות.

2. משהחלה ההיאבקות עם צבאות-חוץ מאורגנים, תחת הכנופיות והחבורות המקומיות, כפי שהיה לפני כן, נדרשו ובאו שינויים במבנה כוחותינו ובהרכבם. עם היקף הפעולות (שנשתנו מפעולות בעצמת פלוגה, לכל היותר — לאופרציות המרכזות כמה וכמה גדודים, ואף פעולות מתואמות של חטיבות שלמות) נשתנו ונתגונו גם תפקידי המטות והפיקוד. ובא ונתעורר הצורך במספרי לוחמים גדולים יותר. אכן, צבא ההגנה לישראל, כיום, איננו רק „מהדורה מוגדלת“ של הכוחות שעמדו לרשות ארגון-ההגנה; הוא עומד בפני בעיות מהותיות חדשות — בשדה הקרב ובבניינו הפנימי — בעיות אשר קמו עקב גידולו, יציאתו למרחב וכניסתו למערכה מול הצבאות הערביים.

3. הגיוס המתרחב כינס לתוך יחידות צבא-ההגנה, יחד עם ותיקי ארגון ה„הגנה“, חניכי גדודי-הנוער ואנשי ההתיישבות והעיר הצעירים אשר ב„פלוגות המחץ“, גם שכבות וטיפוסים שלא ניכרו בהן עד כה, או שחלקם היה מועט ביותר: המגויס מן העיר והמושבה, מן השכבות אשר לא נמשכו עד כה לפעילות בקרב כוחות-ההגנה; איש עדות המזרח הממוצע, שלא נמנה עם בני עדתו הוותיקים בארגון ההגנה; ועל כולם — העולה החדש, ה„ירוק“ עדיין בארץ, אשר לעתים קרובות זרה לו הלשון העברית. כל אלה יצרו בעיות אימון, הדרכה ופיקוד שלא ידענו כמותן. דרכי הארגון, השלטת משמעת, ליכוד היחידה, אף אפשרויות אופרטיביות הושפעו לא מעט מן ההכרח להביא בחשבון את השינויים האלה בהרכב החומר האנושי, הממוצע החדש, והשונה, של הרכב היחידות הצריך גישה אחרת ודרכי פעולה אחרים מצד המאמן, המפקד והמתכנן.

4. חודש המלחמה הראשון נגד צבאות סדירים

בשטח פתוח. בעיות ההתבססות במקום שנכבש, זהה לחזקה בו — להבדיל מהגנה על נקודה מנקודותינו אנו, אשר סידוריהגנתה וביצוריה הם קבוע, וטופחו בעוד מועד — התיצבו בפני מפקדינו הנמוכים והבינוניים בכל חריפותן; ונמצא כי אין אלו בעיות טקטיות וטכניות בלבד, אלא שהן, בטרם כל, בעיות אימון הולם לגייסות, אשר אותו אפשר (והכרחי!) לתת מבעוד מועד. אימון מוקדם כזה — כמוהו כהבטחת ניצול אפשרויות ההתבססות ברגעים הראשונים לאחר כיבוש המקום.

אף אלו הן תורה ומלאכה שיש לסגלן היטב. הרגלי והחפר העבריים ידעו להראות בהן את יכולתם; המפקדים ידעו לערוך בעוד מועד את תכניות ההגנה של שטח נכבש, — ולהתאימן, לפי תנאי המקום והרגע, מיניה וביה, במלוא הגמישות הדרושה; המאמנים והמדריכים ידעו להקנות לחניכיהם את הידיעה המעשית הנחוצה ולהשרות את רוח היוזמה וההתאזרות.

6. כל זמן שהסתפקנו בהגנה על נקודותינו — הרי המושג „נסיגה“ כמעט ולא הובא בחשבון. המשחק האופרטיבי על פני שטח של ארץ-ישראל, שמחוץ לתחומי הנוכחיים של הישוב העברי, הצריך, לא פעם, תנועות התקדמות, או ויתור על רצועות שטח ידועות. כיון שלא הכרנו בעבר אפשרות של נסיגה,

לא למדנו די את המלאכה הצבאית, המורכבת והאחראית, של ארגון נסיגות וחילוץ, — להבדיל מבריחות מבוהלות משדה-הקרב. נסיגה מקומית, כהכרח או כתכסיס של תכנית אופרטיבית רחבה יותר, מצריכה אימון מדוקדק, תיאום-פעולות שלם ומדויק, רוח-גייסות איתנה, שיקול קר של מפקדים. לעתים זהו התמרון התובע את הרמה הגבוהה ביותר באימון הגייסות.

7. המבצע הזעיר הנועז היה במשך שנים הביטוי הבולט ליכולתנו. בכוחו של זה — כשהוא נתמך בחיל-מגן רחב ומאורגן של ישובנו לנקודותיו — הכרענו את רוב המתנכלים לנו. עתה, עם בוא תור האופרציות הגדולות בחטיבות מרוכזות ורבות-ציוד, אל לנו להזניח את השלוחה הזאת, המקבילה, של כוחנו הצבאי. חודש-המלחמה הראשון נגד האויב הפולש, כבר העלה דוגמאות רבות-ערך לאפשרויות הפעלתן של יחידות זעירות נבחרות. בצד כוחותינו המרוכזים בחטיבות גדולות הכרח הוא שיוסיפו לפעול, ולהרבות פגיעותיהן באויב, גם יחידות-המחץ הקטנות אך הנועזות. על שנים אלו יחד — בשילובם עם כושר-המגן של כל נקודה ישובית ואנשיה, אשר כבר העלה דפי כבוד לספר-המלחמה שלנו — יפון נצחוננו.

תכונות-היסוד של הרגלי

פעולת הקרב של חיל-הרגלים בחזית מחייבת דרגת התמתחות ויכולת העולה על הנדרש בכל חיל אחר. היא מחייבת רמה כל כך גבוהה של ידיעה, יוזמה וכשרון-מנהיגות, שהגבוהיהם של הלוחם והמפקד בעת קרב-מגע נעשות אבסורדיות כמעט. ואפשר כי היום הדבר נכון יותר מאשר בעבר, מחמת כלי הזין והציוד, שנתרבו ונעשו מורכבים יותר, מתוך מאמץ לאפשר לחיל-הרגלים לבצע את תפקידו. וכתוצאה מכך הפכה גם הטקטיקה למורכבת יותר. תכונות-היסוד, שאי-אפשר לו לחייל הרגלי בלעדיהן, נשארו, כמו בעבר, אותן התכונות עצמן. קליעה מעולה ושליטה בנושק חשוכות עתה לא פחות מאשר בזמן מן הזמנים, אבל רב יותר מספר כלי הנשק שהחייל צריך לגלות בקיאות וחריצות בשימושם. קצב המלחמה גבר, ולא זו בלבד שהמפקדים צריכים לחשוב ולפעול ביתר מהירות, כי אם גם החיילים צריכים להתנועע ביתר זריזות. נדרשת על כן רמה גבוהה של כושר-שדה וסבילות. החייל הרגלי צריך לדעת להסתיר את עצמו ואת עמדותיו בכל זמן שהוא, ולכן דרושות לו תכונות הצייד-האורב וסגולות-הסוואה של בעל-חי. וכל אלה דרושים פי כמה כעת, שעין-אויב פקוחה לא על האדמה בלבד, כי אם גם מהאוויר. לכאורה, מזור הדבר, שבדורנו הממוכן תידרש אותה יכולת ההליכה כמו בעבר, אבל משנושה השואות ונוכחנה שדרושות התאמצות והתמדה העולות על מה שנדרש לפנינו. אנחנו דורשים מהחייל הרגלי שיוכל ללכת 50 קילומטר ביום ולהלחם בסוף המצעד, ולעבור כל כבדת-דרך בת 16 קילומטר בערך בשתי שעות. עכשיו אין די לו, לרגלי, שיהיה אמן במקצועו הוא, עליו להיות גם מין חייל „שידו בכל“: הוא תותחן לעצמו, מפני שכלי-תותח נכללים כיום במסגרת חיל-הרגלים; הוא חפר לעצמו, כי עליו לדעת להניח מוקשים ולפנותם, ולהשתמש בחמרי נפץ.